

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 7940/17

לפני: כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט ד' מינץ

העותר: פלוני

נגד

המשיבים: 1. בית הדין הרבני האזורי בנתניה
2. בית הדין הרבני הגדול בירושלים
3. פלונית

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

בשם העותר: עו"ד ראובן דינור

בשם משיבים 1-2: עו"ד יצחק שמואל רוזנטל

בשם משיבה 3: עו"ד גיל פידל

פסק-דין

השופט נ' הנדל:

1. העתירה שבכותרת מופנית כנגד פסק דינו של משיב 2 (להלן: בית הדין הגדול), אשר דחה את ערעור העותר על פסק הדין בו קבע משיב 1 (להלן: בית הדין האזורי) כי לעותר אין כל זכויות בנחלה שירשה משיבה 3, בת זוגו דאז (להלן: בת הזוג), במהלך תקופת נישואיהם.

לדברי העותר, שנישא לבת זוגו בשלהי שנת 1984, בני הזוג התגוררו במשך שלושים שנות נישואיהם בנחלה שעל הפרק. תחילה השתייכה נחלה זו להורי בת הזוג, אך מאז מות אביה, בשלהי שנת 1985, החזיקה האם במלוא הזכויות בנחלה. בחודש

אוגוסט 2008 הלכה האם לעולמה, והורישה מחצית מזכויותיה לבתה, ואת המחצית השנייה לשני ילדיהם המשותפים של בני הזוג – אם כי זכויות אלה טרם נרשמו בפועל. לטענת העותר, הוא השקיע רבות מזמנו ומכיסו בפיתוח ותחזוקת הנחלה, וזאת "במסגרת היותו חלק ממשפחה כלכלית משותפת אחת עם האישה [...] ועם אמה" – באופן המצביע על כוונת שיתוף ספציפי בנחלה. על כך מעידה, לדבריו, גם התייחסות בת הזוג ואמה, אשר הציגו אותו באופן עקבי כ"בעל הבית", לרבות במסגרת חווי שכירות של מבני קייט שנבנו במקום ובהליכים משפטיים שונים. העותר גורס כי ממכלול הראיות שהציג עולה בבירור כוונת שיתוף ספציפי, ומכאן שהדין האזרחי מכיר בזכאותו למחצית מן הזכויות בנחלה ששימשה, כאמור, גם כמקום מגוריהם של בני הזוג. דא עקא, בתי הדין הרבניים התעלמו, לדעתו, מן הדין האזרחי והכריעו במחלוקת על פי דין תורה – תוך הסתמכות על דוקטרינות הלכתיות ("נכסי מלוג") המפלות בין בני זוג על רקע מגדרם. אף האופן שבו ניתחו בתי הדין הרבניים את ה"אומדנה" הנדרשת להוכחת שיתוף בנכס ספציפי מעורר קושי – לבטח כאשר מדובר בנכס ששימש למגורים. משכך, קמה, על פי השקפת העותר, עילה להתערבות בית המשפט הגבוה לצדק בפסקי הדין של הערכאות הרבניות, והוא מבקש כי נורה על חלוקה שווה של הזכויות בנחלה – ולמצער, נקבע כי הוא "זכאי לפיצוי כספי בגין כל השקעתו והתנהלותו".

2. דין העתירה להידחות על הסף. כלל הוא, כי בית-משפט זה אינו מכהן כערכאת ערעור על החלטות של בית-הדין הרבני, המהווה רשות שיפוט עצמאית בעניינים הבאים בגדרי סמכותו (ראו, למשל, בג"ץ 6641/11 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול (22.1.2012); בג"ץ 10223/09 פלונית נ' בית הדין האזורי (3.1.2010)). התערבותו של בית המשפט הגבוה לצדק בפסיקת הערכאות הדתיות מוגבלת, אפוא, למקרים קיצוניים בהם התגלו חריגה מסמכות – לרבות הוראות מחייבות של הדין האזרחי המהותי – או פגיעה בכללי הצדק הטבעי, וכן מקום בו שנדרש "סעד מן הצדק" שאינו בסמכות ערכאה אחרת (שס).

ברם, עיון בפסקי הדין שבמוקד העתירה מלמד כי השיח ההלכתי שהתקיים במסגרתם הוא בגדר "למעלה מן הצורך" – שעה שהתוצאה אליה הגיעו בתי הדין הרבניים מבוססת על ניתוח עובדתי קונקרטי השולל כוונת שיתוף בנחלה. בהקשר זה עמד הדיין א' מייזלס (מבית הדין האזורי) על חלון הזמנים הקצר שבמהלכו יכול היה להיווצר השיתוף – רק לאחר מתן צו הירושה לזכות בת הזוג, בראשית שנת 2009 – וציין כי באותה עת כבר התגלעו קשיים ביחסי בני הזוג (ראו והשוו עניין אלמונית,

פסקה 27(ב) לחוות דעתו של השופט י' דנציגר וחוות דעתו של השופט צ' זילברטל). כמו כן, קבע הדיין כי "התעסקותו" של העותר בנחלה אינה "יותר מאשר סיוע למעמסת הניהול שהייתה מוטלת על האישה", ומצא כי צוואת האם המנוחה – שבה הורתה ליורשיה שלא "לממש, למכור, להעביר חכירה [...] את הנחלה או חלק ממנה" במשך 20 שנה ממועד חתימתה, ביום 21.6.1998, והעניקה לעותר זכות מגורים מוגבלת – שוללת כוונת שיתוף, שהרי אין להניח שבת הזוג חרגה מצוואתה המפורשת של אמה המנוחה. בית הדין הגדול הצטרף לניתוח עובדתי זה, קבע כי לא הוכחו טענות העותר בדבר סיוע ממשי בהשבחת הנחלה, והוסיף כי הצוואה עליה עמד בית הדין האזורי שוללת גם את האפשרות של כוונת שיתוף מוקדמת מצד האם.

הנה כי כן, גם בהנחה לפיה התשתית הנורמטיבית שעליה פסעו בתי הדין הרבניים מעוררת קושי, ההכרעה הקונקרטית בעניינו של העותר מבוססת על ממצאים השוללים כוונת שיתוף בנחלה – ומכאן שהתוצאה אליה הגיע בית הדין הגדול עולה בקנה אחד עם הדין האזרחי. העותר אמנם מלא טענות כרימון על קביעותיהן העובדתיות של הערכאות הרבניות, אלא "שכידוע 'בית משפט זה, בשבתו כבג"ץ, לא יטה לעסוק בשאלות עובדתיות שכבר נתבררו בערכאה הדיונית, ואושרו על-ידי ערכאת הערעור'" (בג"ץ 2899/17 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה 14 (15.6.2017)). אין בסיס לסטייה מן הכלל האמור בהליך דנן.

4. העתירה נדחית על הסף. אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ"א בטבת התשע"ח (8.1.2018).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט